

Antoni Furió: 'El País Valencià no va nèixer ahir: té vuit segles d'història'

Autor: Núria Cadenes

Data de publicació: 26-10-2018

L'institut Nova Història reproduceix en el seu web l'entrevista que Núria Cadenes ha fet avui a l'historiador medievalista Antoni Furió per al diari digital Vilaweb. El País Valencià, El Principat i la Nació Catalana tota està redescobrint l'illur memòria històrica i els estretíssims llaços que unien els seus estats.

Parlem amb el president del congrés 'La veu del regne', que ha de desgranar els sis-cents anys que fa de la creació de la Generalitat Valenciana

No és fàcil parlar amb Antoni Furió (Sueca, Ribera Baixa, 1958) aquesta setmana. Presideix el congrés 'La veu del regne', que ha de desgranar els sis-cents anys que fa de la creació de la Generalitat Valenciana, i les hores de l'historiador medievalista salten de sessió en sessió, del discurs pactista a la hisenda, del deute públic a la representació visual, de l'evocació a la reivindicació, a la reinvençió, i tornem als arxius: aquest congrés té una obertura de compàs digna del tema que analitza. Furió ens rep amb característica afabilitat durant una pausa entre conferències. Els seus col·legues fan cafè, espigolen alguna pasta, suc de taronja. A peu dret, ell somriu i espera que s'engegui el micròfon.

—Quins són els objectius d'aquest congrés?

—En primer lloc, donar a conèixer una institució poc coneguda i mal coneguda, no sols per la majoria dels valencians sinó també pels mateixos historiadors.

—Ah!

—Normalment, els historiadors s'han fixat més en la figura del rei que no en la del regne. Tot i que una de les coses que caracteritzen els estats europeus des de l'edat mitjana és l'existència d'assemblees parlamentàries, de corts i, en el

cas de la Corona d'Aragó (no sols de la Corona d'Aragó, però també de la Corona d'Aragó), una institució com ara la Generalitat, que és una diputació permanent de les Corts. De fet, això que avui vivim, les democràcies parlamentàries, té el seu origen en el parlamentarisme medieval, en institucions com ara les Corts i la Generalitat. No deixa de ser estrany, per tant, que siga tan mal conegut i que els historiadors es posen més en la pell del rei, que és el poder central, que no en la pell del regne. I això explica algunes coses.

—Quines?

—Per exemple, en el cas valencià, el fet que siga l'únic dels estats de la Corona d'Aragó que no ha publicat les sessions de Cort, i això que en tenim des de final del segle XIII. Fins i tot Sardenya les ha publicades, i l'Aragó, i Catalunya.

—I a què ho atribueix?

—Jo diria que, d'una banda, és per la incúria pròpia d'una societat com la valenciana, que ha patit una forta despersonalització i ha tingut menys interès pel seu passat, sobretot per l'època en què el regne era un estat sobirà. I això, de fet, la majoria dels valencians no ho saben, que la representació d'eixe estat sobirà eren els estaments, eren les Corts, era la Generalitat. La gent, potser, com a molt, sap allò del rei i de la Corona d'Aragó, però no sap que, fins i tot en els moments en què forma part de la monarquia hispànica, que és un nom que no existeix, per cert...

—Quin?

—El de 'monarquia hispànica': aquest nom el donen els historiadors. Hi havia un monarca que era rei de Castella, rei d'Aragó, rei de València... En fi, que tenia moltes titulacions, però no hi havia una Espanya en aquell moment. Bé, fóra com fóra, també en aquell moment tots els estats tenien les seues lleis i institucions, eren sobirans en la mesura que sí, per damunt, hi havia el rei, però res més. Ningú més. Tot això canvia a partir de 1707.

?La monarquia hispànica no existia: és un terme que s'inventen els historiadors?

—D'aquest canvi sí que se'n té més consciència, oi?

—Però molta gent pensa que el 1707 s'acabaren els privilegis, l'ordenació medieval. Fins i tot, que calia per a la modernització... I no: en el segle XVIII, amb la Nova Planta, s'acaba la sobirania d'un estat. A partir d'aquell punt, desapareix el Regne de València, i passa a ser una província de la nova monarquia espanyola. Després, fins i tot, es trosseja administrativament en tres províncies i ja no quedarà res que les unesca llevat de la universitat i de l'audiència de justícia. De manera que, encara que no es vulga, quasi dos segles de províncies han anat creant consciència provincial i, al mateix temps, han anat desfigurant la consciència general de valencians. Tot això influeix en el fet que, per a molta gent, el passat o és molt remot, molt boirós, amb Jaume I i prou, o és molt recent, de l'estat de les autonomies fins ara.

—I s'esborren segles d'història.

—Cal fer molta feina d'investigació per una banda, però per una altra també cal arribar a la població perquè la gent veja que, efectivament, el País Valencià no va nèixer ahir, que té vuit segles d'història. De fet, un altre dels objectius d'aquest congrés és estudiar la història valenciana tot fent servir la Generalitat no sols per si mateixa sinó també com a fil conductor. I d'aquesta manera es pot veure quina ha estat l'actitud que ha tingut el regne, per exemple, davant la introducció de la inquisició, l'expulsió dels jueus, l'expulsió dels moriscos, les Germanies, la guerra de Successió... Quina ha estat l'actitud de la Generalitat com a màxima institució representativa dels valencians, del Regne de València: és un magnífic fil conductor per a seguir i entendre la història valenciana.

—Un fil conductor que, de fet, no es talla ni amb els decrets de Nova Planta. Al mateix congrés no el tallem. És a dir, malgrat la supressió de les institucions pròpies, i malgrat la desfeta que heu explicat, al País Valencià es manté, durant tres-cents anys més, el referent simbòlic, el record o la reivindicació.

—Efectivament, el referent continua. Primer hi ha una evocació nostàlgica de l'època foral, de l'època medieval, s'exagera molt: és l'època 'de les llibertats' o fins i tot alguns romàntics parlen de 'llibertats democràtiques' o dels furs com a 'constitució democràtica'... Bé, hem de tenir en compte que tot això es crea en un moment de lluita contra l'absolutisme i, per tant, es fan servir l'edat mitjana i el foralisme i les institucions, entre les quals la Generalitat, com una arma contra l'absolutisme.

—I després?

—Quan s'acaba l'absolutisme i han guanyat els liberals, la mirada cap a l'edat mitjana es dretanitza, es fa més conservadora i passem a les glòries: ja no es parla tant de llibertats democràtiques com dels gremis, per confrontar-los al moviment obrer que naix en eixa època. És a dir, la mirada del Romanticisme és més liberal, progressista, i la de la Renaixença (no tota: en general) és més conservadora. En aquest punt passa una cosa important: el nacionalisme espanyol, que es va creant en aquell moment, no acaba de quallar. I això, entre més coses, perquè l'estat no es construeix de manera inclusiva i integradora sinó de manera centralista, vertical. I això provoca l'eclosió del nacionalisme català, i del basc. La influència d'eixe nacionalisme, sobretot del català, i el fet que els valencians també se senten marginats dins el model d'estat que es va construint, fa que aquella evocació nostàlgica es convertesca en reivindicació política. I des de final del segle XIX i començament del segle XX, una de les reivindicacions del valencianisme polític ha estat la recuperació de l'autogovern. I això, que es va anar perfilant en la demanda de l'estatut d'autonomia, a partir de final del franquisme es concreta sobretot en la recuperació de la Generalitat

?Des de final del segle XIX i començament del segle XX, una de les reivindicacions del valencianisme polític ha estat la recuperació de l'autogovern?

—Que no era la mateixa però que sí.

—Una Generalitat que ja no era l'antiga institució medieval i moderna sinó un nom que servia per a designar el conjunt de les institucions de l'autogovern. Ara amb continguts que corresponen als segles XX i XXI, és clar.

—El nom ja és significatiu: Generalitat, no pas per cap càrrec militar sinó pel general de la gent.

—Efectivament. El nom, que també és el nom d'un impost, ve del fet que, fins que no es va crear, el rei només tenia capacitat de recaptar tributs en el seu territori, als seus vassalls. En canvi, a partir del segle XIV, i quan les necessitats fiscals són majors, el rei passa a exigir impostos ja no als seus vassalls sinó als súbdits, a tots els habitants. Per això es diuen Generalitats: sobre tothom.

—Incloues església i...

—Incloues l'església i la noblesa. I, al contrari que en Castella o França, qui s'encarrega d'eixa recaptació d'impostos no és el rei, ni els oficials reials, sinó una institució nova que és la Generalitat. Que naix com una diputació permanent de les Corts i entre la celebració de corts. Per això es diu Diputació, i també 'del General' perquè afecta el general del tot el regne, de tota la població.

—Sé que cal tenir present la distància històrica i tot allò que comporta, però des d'un present en què el País Valencià reivindica un pacte fiscal amb l'estat espanyol per mirar de corregir les actuals discriminacions, pensar que al segle XV la Generalitat recaptava els impostos i gestionava com s'havien de gastar...

—[Riu.] Sí: és la gran diferència. Els problemes amb Madrid no vénen d'ara. A Madrid es queixaven que els territoris de l'antiga Corona d'Aragó no contribuïen tant com Castella a les despeses de la corona, deien que els catalans, els valencians, els aragonesos eren 'insolidaris', que Castella pagava els costos de les campanyes de Flandes, per exemple. Això no és del tot cert, però sí que és veritat que cada una de les hisendes del regne de la Corona d'Aragó gestionava els recursos i després ho enviava al rei. I el comte-duc d'Olivares va provar de revertir-ho, de centralitzar. D'aquí, la revolta catalana de 1640. Però, fóra com fóra, avui tenim la situació contrària: les finances estan centralitzades a Madrid, i Madrid retorna a l'autonomia allò que considera. I en aquesta consideració, la població no hi entra, ni tan sols no es fa servir el criteri demogràfic, proporcional. Això fa que els valencians siguem dels més infrafinançats per capita. La qüestió és molt clara: l'estat medieval no és l'estat d'ara, no té serveis socials que haja d'assumir, la seua despesa és mínima: la guerra. I els valencians, és clar, es resistien a pagar les guerres del rei. En canvi, ara eixe estat del benestar que necessitaria més descentralització, i que els diners que es paguen es quedassen ací per a poder finançar serveis socials o carreteres, resulta que no, que depenem del repartiment que facen des de Madrid de la massa fiscal recaptada per tots. I creix la diferència entre allò que els valencians paguen i allò que després reben

?Les tres diputacions, l'aragonesa, la de Catalunya i la del regne de València estigueren molt interconnectades. Molt.?

—Quines relacions hi havia amb la resta de territoris de la corona catalanoaragonesa? Amb la Generalitat d'amunt, hi havia cap mena de relació, a banda del nom?

—Sí: hi havia relacions molt estretes. Cosa que no vol dir que fossen sempre de col·laboració: també hi havia confrontació. Durant la guerra civil catalana, per exemple, la Diputació s'enfrontà al rei i demanà a la Generalitat Valenciana que s'hi sumara. I els valencians digueren, 'ah, sí, farem de mitjancers'. Provaren d'arribar a un acord entre la Generalitat del Principat i el monarca, però no trencaren mai amb el rei. De fet, es posaren més aviat del seu costat. Unes altres vegades estigueren més a prop. Però la qüestió és que totes tres diputacions, l'aragonesa, la de Catalunya i la del Regne de València, estigueren molt interconnectades. Molt.

—A Mallorca no hi havia Diputació del General.

—No. Tampoc no tenien Corts. Perquè se'ls considerava part de Catalunya. Els mallorquins anaven a les Corts catalanes. En el Compromís de Casp no es donà veu pròpia als mallorquins, tot i que la demanaren: els aragonesos no volien que l'equilibri es trencara en favor de Catalunya si hi havia també Mallorca.

—Parleu d'estat, referint-vos al Regne de València: l'estat era la corona o bé els regnes i comtat?

—Són totes dues coses. Com ara els Estats Units d'Amèrica: Califòrnia és un estat i els EUA, també. O Suïssa i els seus cantons. O Alemanya i els lands. El Regne de València és un estat, amb les seues lleis i institucions, les Corts i la Generalitat, però al mateix temps forma part d'un altre estat que és la Corona d'Aragó. Simplement que les competències eren molt clarament distribuïdes: diguem que l'estat confederal, la Corona d'Aragó, s'ocupa sobretot de la política exterior, i que tot allò que és interior forma part de cada un dels regnes o territoris.

?Si la celebració passa de manera tan tímida potser és un reflex del que encara és avui la societat valenciana, poc conscient de la seua experiència històrica, de la seua trajectòria secular?

—A la inauguració del congrés vau criticar la poca difusió d'aquest aniversari. Realment sorprèn que, essent el sis-cents aniversari de la Generalitat Valenciana, no tinguem el número 600 escrit pertot, enguany...

—Sí. Però no he volgut singularitzar les crítiques en ningú: tots hi podríem fer més. Començant per les institucions públiques. Les Corts van fer un acte en el convent de Sant Domènec, i la Generalitat patrocina aquest congrés. Es podria fer més, sí. Però també la premsa hauria pogut fer més. O les entitats cíviques. Perquè això s'ha de viure, no és una qüestió que afecte sols les institucions públiques. Si la celebració passa de manera tan tímida potser és que és un reflex del que encara és avui la societat valenciana, poc conscient de la seua experiència històrica, de la seua trajectòria secular. De fet, encara que tota decisió de futur és una decisió política, s'ha de recolzar sobre un bon coneixement del passat.

—És un congrés d'història i també alguna cosa més.

—Exacte, ha estat pensat així. Per una banda, es tracta de conèixer el passat, estudiar-lo, analitzar-lo rigorosament, però la història serveix per a afrontar els grans problemes actuals. Si fóra només curiositat retrospectiva, celebrar per celebrar, no tindria importància. El congrés es fa també amb la voluntat d'aportar un coneixement crític del passat per a construir un present millor, més inclusiu, més valencià.

País>País Valencià

25.10.2018 21:50

Vilaweb

Núria Cadenes

<https://www.vilaweb.cat/noticies/antoni-furio-el-pais-valencia-no-va-naixer-ahir-te-vuit-segles-dhistoria>